

SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2024/1069

z 11. apríla 2024

o ochrane osôb zapojených do verejnej účasti pred zjavne neopodstatnenými nárokmi alebo zneužívajúcimi súdnymi konaniami („strategické žaloby proti verejnej účasti“)

EURÓPSKY PARLAMENT A RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 81 ods. 2 písm. f),

so zreteľom na návrh Európskej komisie,

so zreteľom na stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru ⁽¹⁾,

po postúpení návrhu legislatívneho aktu národným parlamentom,

konajúc v súlade s riadnym legislatívnym postupom ⁽²⁾,

keďže:

- (1) Únia si stanovila za cieľ zachovať a rozvíjať sa ako priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, v ktorom je zaručený voľný pohyb osôb. Na vytvorenie takéhoto priestoru má Únia okrem iného prijať opatrenia, ktoré sa týkajú justičnej spolupráce v občianskych veciach s cezhraničnými dôsledkami a ktoré sú potrebné na odstránenie prekážok riadneho fungovania občianskych súdnych konaní. V prípade potreby by mal byť tento cieľ napĺňaný podporou zlučiteľnosti pravidiel civilného súdneho konania, ktoré sú uplatniteľné v členských štátoch.
- (2) V článku 2 Zmluvy o Európskej únii (ďalej len „Zmluva o EÚ“) sa uvádza, že Únia je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám.
- (3) V článku 10 ods. 3 Zmluvy o EÚ sa uvádza, že každý občan Únie má právo zúčastňovať sa na demokratickom živote Únie. V Charte základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“) sa okrem iného stanovujú práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života, ochranu osobných údajov, slobodu prejavu a na informácie, čo zahŕňa aj rešpektovanie slobody a plurality médií, slobodu zhromažďovania a združovania a právo na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces.
- (4) Právo na slobodu prejavu a na informácie, ako je ustanovené v článku 11 charty, zahŕňa právo zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie a myšlienky bez zasahovania orgánov verejnej moci a bez ohľadu na hranice. Je dôležité pripísať článku 11 charty význam a rozsah pôsobnosti zodpovedajúceho článku 10 Európskeho dohovoru o ľudských právach, ktorý sa týka práva na slobodu prejavu, ako ho vykladá Európsky súd pre ľudské práva.
- (5) Európsky parlament vo svojom uznesení z 11. novembra 2021 k posilňovaniu demokracie a slobody a plurality médií v Únii vyzval Komisiu, aby navrhla balík právne nezáväzných, ale aj právne záväzných predpisov s cieľom riešiť rastúci počet strategických žalôb proti verejnej účasti („SLAPP“) týkajúcich sa novinárov, mimovládnych organizácií, akademických pracovníkov a občianskej spoločnosti v Únii. Európsky parlament sa vyjadril, že sú potrebné legislatívne opatrenia v oblasti občianskeho a trestného práva procesného, ako je mechanizmus bezodkladného zastavenia konania v prípade zneužívajúcich občianskoprávných žalôb, právo na priznanie náhrady trov konania žalovanému v celej výške a právo na náhradu škody. Uznesenie z 11. novembra 2021 obsahovalo aj výzvu na náležitú odbornú prípravu sudcov a právnikov v oblasti strategických žalôb proti verejnej účasti, na zriadenie osobitného fondu na poskytovanie finančnej podpory obetiam strategických žalôb proti verejnej účasti a na zriadenie verejného registra súdnych rozhodnutí vo veciach strategických žalôb proti verejnej účasti. Parlament okrem toho vyzval na revíziu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 ⁽³⁾ a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ⁽⁴⁾ s cieľom zabrániť vyhľadávaniu najlepšej právnej ochrany pred urážkou na cti alebo taktizovaniu pri výbere jurisdikcie.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 75, 28.2.2023, s. 143.

⁽²⁾ Pozícia Európskeho parlamentu z 27. februára 2024 (zatiaľ neuverejnená v úradnom vestníku) a rozhodnutie Rady z 19. marca 2024.

⁽³⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. EÚ L 351, 20.12.2012, s. 1).

⁽⁴⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky (Rím II) (Ú. v. EÚ L 199, 31.7.2007, s. 40).

- (6) Účelom tejto smernice je odstrániť prekážky riadneho fungovania občianskych súdnych konaní a zároveň poskytnúť ochranu fyzickým a právnickým osobám zapojeným do verejnej účasti v záležitostiach verejného záujmu, vrátane novinárov, vydavateľov, mediálnych organizácií, oznamovateľov a obhajcov ľudských práv, ako aj organizácií občianskej spoločnosti, mimovládnych organizácií, odborových organizácií, umelcov, výskumníkov a akademikov, pred súdnymi konaniami začatými proti nim s cieľom odradiť ich od verejnej účasti.
- (7) Právo na slobodu prejavu je základné právo, ktoré sa musí uplatňovať so zmyslom pre povinnosť a so zodpovednosťou, s ohľadom na základné právo ľudí získavať nestranné informácie, ako aj na rešpektovanie základného práva na ochranu dobrého mena, ochranu osobných údajov a súkromia jednotlivcov. V prípadoch konfliktu medzi týmito právami musí mať každá strana prístup k súdom s náležitým ohľadom na zásadu spravodlivého procesu. Na tento účel by táto smernica mala ponechať na úvahe súdu alebo tribunálu konajúcemu vo veci posúdiť, či je uplatňovanie príslušných záruk v konkrétnom prípade primerané. Pri takejto úvahe súdu by súd nemal uplatňovať príslušné záruky napríklad v prípade, ak sa verejná účasť nevykonáva v dobrej viere, ako sú prípady, keď prostredníctvom verejnej účasti žalovaný šíri dezinformácie alebo vykonštruované tvrdenia na účely poškodenia dobrého mena žalobcu.
- (8) Novinári zohrávajú významnú úlohu pri uľahčovaní verejnej diskusie a pri rozširovaní a prijímaní informácií, názorov a myšlienok. Mali by mať možnosť účinne a bez strachu vykonávať svoje činnosti s cieľom zabezpečiť, aby mali občania v európskych demokraciách prístup k pluralite názorov. Nezávislá, profesionálna a zodpovedná žurnalistika a prístup k pluralitným informáciám sú kľúčovými piliermi demokracie. Je nevyhnutné, aby sa novinárom poskytol priestor potrebný na to, aby v súlade s novinárskou etikou prispievali k otvorenej, slobodnej a spravodlivej diskusii a bojovali proti dezinformáciám, manipulácii s informáciami a zasahovaniu, a aby sa im poskytla ochrana pri konaní v dobrej viere.
- (9) V tejto smernici sa nevymedzuje pojem novinár, keďže zámerom je chrániť všetky fyzické alebo právnické osoby, ktoré sú zapojené do verejnej účasti. Treba však zdôrazniť, že žurnalistiku vykonáva široká škála aktérov vrátane reportérov, analytikov, komentátorov a blogerov, ako aj ďalších osôb, ktoré samostatne uverejňujú obsah v tlačenej podobe, na internete alebo inde.
- (10) Najmä investigatívni novinári a mediálne organizácie zohrávajú kľúčovú úlohu pri odhaľovaní organizovanej trestnej činnosti, zneužívania moci, korupcie, porušovania základných práv a extrémizmu a pri boji proti nim. Ich práca so sebou prináša mimoriadne vysoké riziká, pričom čelia čoraz väčšiemu množstvu útokov, vražd a vyhrožďaní, ako aj zastrašovania a obťažovania. Je potrebný spoľahlivý systém záruk a ochrany, ktorý investigatívnym novinárom umožní plniť ich kľúčovú úlohu strážcov v záležitostiach verejného záujmu bez strachu z trestu za hľadanie pravdy a informovanie verejnosti.
- (11) Obhajcovia ľudských práv by mali mať možnosť aktívne sa zúčastňovať na verejnom živote a propagovať vyvodzovanie zodpovednosti bez strachu zo zastrašovania. Obhajcovia ľudských práv sú jednotlivci, skupiny a organizácie občianskej spoločnosti, ktoré presadzujú a chránia všeobecne uznávané ľudské práva a základné slobody. Obhajcovia ľudských práv sú odhodlaní presadzovať a chrániť občianske, politické, ekonomické, sociálne, kultúrne a environmentálne práva, práva v oblasti klímy a práva žien a LGBTIQ osôb a bojovať proti priamej alebo nepriamej diskriminácii, ako sa stanovuje v článku 21 charty. Vzhľadom na politiky Únie v oblasti životného prostredia a klímy by sa pozornosť mala venovať aj obhajcom environmentálnych práv, keďže v európskych demokraciách zohrávajú dôležitú úlohu.
- (12) Primeranú ochranu si zaslúžia aj iní dôležití účastníci verejnej diskusie, napríklad akademickí a výskumní pracovníci alebo umelci, keďže strategické žaloby proti verejnej účasti môžu byť vznesené aj proti nim. V demokratickej spoločnosti by mali mať možnosť vyučovať, učiť sa, vykonávať výskum, umelecky pôsobiť a komunikovať bez strachu z odvetných opatrení. Akademickí a výskumní pracovníci zásadne prispievajú k verejnej diskusii a šíreniu vedomostí, zabezpečujú, aby sa demokratická diskusia mohla uskutočňovať na informovanom základe a bojovala proti dezinformáciám.
- (13) Zdravá a prosperujúca demokracia si vyžaduje, aby sa ľudia mohli aktívne zúčastňovať na verejnej diskusii bez neprimeraného zasahovania zo strany subjektov verejného sektora či iných mocných aktérov, či už vnútroštátnych, alebo zahraničných. Pre zabezpečenie zmysluplnej účasti, by ľudia mali mať možnosť prístupu k spoľahlivým informáciám, ktoré im umožnia vytvárať si svoje vlastné názory a konať na základe vlastného úsudku vo verejnom priestore, kde možno slobodne vyjadrovať rôzne názory.
- (14) Na podporu tohto prostredia je dôležité chrániť fyzické a právnické osoby pred zneužívajúcimi súdnymi konaniami proti verejnej účasti. Takéto súdne konania sa neinicujú na účel získania prístupu k spravodlivosti, ale s cieľom umlčať verejnú diskusiu a zabrániť vyšetrovaniu a oznamovaniu porušení práva Únie a vnútroštátneho práva, obvykle prostredníctvom obťažovania a zastrašovania.

- (15) Strategické žaloby proti verejnej účasti väčšinou iniciujú vplyvné subjekty, napr. jednotlivci, lobistické skupiny, korporácie, politici a štátne orgány v snahe umlčať verejnú diskusiu. Sú často späté s nerovnováhou moci medzi stranami, pričom žalobca má silnejšie finančné alebo politické postavenie ako žalovaný. Hoci nerovnováha moci nie je neoddeliteľným aspektom takýchto prípadov, ak existuje, významne zvyšuje škodlivé účinky, ako aj zastrašujúci účinok súdneho konania proti verejnej účasti. Ak dochádza k zneužívaniu hospodárskej výhody alebo politického vplyvu zo strany žalobcu voči žalovanému, vyvoláva to spolu s nedostatkom právneho základu osobitné obavy v prípade, že sú dotknuté zneužívajúce súdne konania financované priamo alebo nepriamo zo štátnych rozpočtov a sú spojené s inými nepriamymi alebo priamymi štátnymi opatreniami proti nezávislým mediálnym organizáciám, nezávislej žurnalistike a občianskej spoločnosti.
- (16) Súdne konania proti verejnej účasti môžu mať nepriaznivý vplyv na vierohodnosť a dobré meno fyzických a právnických osôb, ktoré sa zapájajú do verejnej účasti, a môžu vyčerpať ich finančné a iné zdroje. V dôsledku takýchto konaní by sa mohlo oneskoriť zverejnenie informácií o záležitosti verejného záujmu alebo by sa mu mohlo úplne zabrániť. Dĺžka konania a finančný tlak môžu mať zastrašujúci účinok na fyzické a právnické osoby zapojené do verejnej účasti. Existencia takýchto praktík preto môže mať odrádzajúci účinok v súvislosti s ich prácou, keďže u nich v očakávaní možného súdneho konania v budúcnosti prispieva k autocenzúre, čo vedie k ochudobneniu verejnej diskusie na úkor spoločnosti ako celku.
- (17) Osoby, na ktoré sú zacielené zneužívajúce súdne konania proti verejnej účasti, môžu čeliť súčasne viacerým súdnym konaniam niekedy začatým vo viacerých jurisdikciách. Táto smernica sa vzťahuje len na občianske alebo obchodné veci, ktoré majú cezhraničné dôsledky, hoci praktiky, ktorých cieľom je zabrániť verejnej účasti alebo ju obmedziť či sankcionovať, môžu zahŕňať aj správne alebo trestné veci alebo kombináciu rôznych druhov konaní. Konania začaté v jurisdikcii jedného členského štátu proti osobe s bydliskom alebo sídlom na území iného členského štátu sú pre žalovaného zvyčajne zložitejšie a nákladnejšie. Žalobcovia v súdnych konaniach proti verejnej účasti môžu procesné nástroje využiť aj s cieľom predĺžiť súdne konanie a zvýšiť náklady naň a začať konania v jurisdikciách, ktoré v súvislosti so svojou vecou vnímajú ako priaznivo naklonené, namiesto jurisdikcie, ktorá je najvhodnejšia na prejednanie nároku, tzv. taktizovanie pri výbere jurisdikcie. Finančný tlak, dĺžka a rozmanitosť konaní a hrozba trestov predstavujú mocné nástroje na zastrašenie a umlčanie kritických hlasov. Takéto postupy zároveň zbytočne a škodlivým spôsobom zatažujú súdne systémy a vedú k zneužívaniu ich zdrojov, a teda predstavujú zneužívanie takýchto systémov.
- (18) Ochranné opatrenia stanovené v tejto smernici by sa mali uplatňovať na všetky fyzické alebo právnické osoby, ktoré sú priamo alebo nepriamo zapojené do verejnej účasti. Mali by takisto chrániť fyzické alebo právnické osoby, ako napríklad advokátov, rodinných príslušníkov, poskytovateľov internetu, vydavateľstvá alebo tlačiarne, ktoré buď profesionálne, alebo osobne poskytujú podporu, pomáhajú alebo poskytujú tovar či služby inej osobe na účely priamo súvisiace s verejnou účasťou v záležitosti verejného záujmu a ktoré čelia súdnemu konaniu alebo hrozbe súdneho konania za poskytovanie podpory, pomoci alebo poskytovanie tovaru alebo služieb osobám, na ktoré je strategická žaloba proti verejnej účasti zacielená.
- (19) Táto smernica by sa mala uplatňovať na všetky druhy právnych nárokov alebo žalôb občianskoprávnej či obchodnej povahy s cezhraničnými dôsledkami, ktoré sú predmetom občianskeho súdneho konania, bez ohľadu na povahu súdu alebo tribunálu. Patria sem konania o neodkladných a zabezpečovacích opatreniach, vzájomných žalobách alebo iných osobitných druhoch prostriedku nápravy, ktoré sú dostupné v rámci iných nástrojov. Ak sa občianskoprávne nároky uplatňujú v trestnom konaní, táto smernica by sa mala uplatňovať, ak sa posudzovanie týchto nárokov v plnej miere riadi občianskym procesným právom. Nemala by sa však vzťahovať na prípady, keď sa na posudzovanie takýchto nárokov plne alebo sčasti vzťahuje trestné právo procesné.
- (20) Táto smernica by sa nemala uplatňovať na nároky vyplývajúce zo zodpovednosti štátu za konanie alebo nečinnosť pri výkone štátnej moci (*acta iure imperii*) ani na nároky voči osobám konajúcim v mene štátu, ani na zodpovednosť za konanie orgánov verejnej moci vrátane zodpovednosti osôb poverených výkonom verejnej moci. Členské štáty by mohli rozšíriť rozsah procesných záruk stanovených v tejto smernici na takéto nároky podľa vnútroštátneho práva. V súlade s ustálenou judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie by sa súdne konania, ktorých účastníkom je štát alebo verejný subjekt, mohli považovať za konania „v občianskych a obchodných veciach“, ako sa uvádza v tejto smernici, pokiaľ ku konaniu alebo nečinnosti nedôjde pri výkone štátnej moci. Táto smernica by sa nemala vzťahovať na trestné veci alebo rozhodcovské konanie.
- (21) Touto smernicou sa stanovujú minimálne pravidlá, čím sa členským štátom umožňuje prijať alebo zachovať ustanovenia, ktoré sú priaznivejšie pre osoby zapojené do verejnej účasti, vrátane vnútroštátnych ustanovení, ktorými sa zavádzajú účinnejšie procesné záruky, ako napríklad úprava zodpovednosti, ktorá zachováva a chráni práva na slobodu prejavu a na informácie. Vykonávanie tejto smernice nesmie slúžiť na ospravedlnenie akéhokoľvek zhoršenia úrovne ochrany, ktorá už v jednotlivých členských štátoch existuje.

- (22) Verejná účasť by sa mala vymedziť ako prednesenie akéhokoľvek vyjadrenia alebo vykonanie akejkoľvek činnosti fyzickou alebo právnickou osobou pri uplatňovaní základných práv, ako napríklad slobody prejavu a informácií, slobody umenia a vedeckého bádania alebo slobody zhromažďovania a združovania a týkajúca sa záležitosti súčasného alebo budúceho verejného záujmu vrátane tvorby, vystavovania, reklamy, alebo inej propagácie novinárskych, politických, vedeckých, akademických, umeleckých alebo satirických vyjadrení, publikácií či diel a komentárov, ako aj marketingových činností. Budúci verejný záujem sa vzťahuje na skutočnosť, že daná záležitosť možno ešte nie je predmetom verejného záujmu, ale mohla by sa ním stať vo chvíli, keď sa o nej verejnosť dozvie, napríklad prostredníctvom publikácie. Verejná účasť môže zahŕňať aj činnosti súvisiace s uplatňovaním slobody umenia a vedeckého bádania, práva na slobodu združovania a pokojného zhromažďovania, napr. organizáciu lobistických činností, demonštrácií a protestov a účasť na nich alebo činnosti vyplývajúce z uplatňovania práva na dobrú správu vecí verejných a práva na účinný prostriedok nápravy, ako sú napríklad žaloby na súdoch alebo správnych orgánoch a účasť na verejných pojednávaniach. Verejná účasť by mala zahŕňať aj prípravné, podporné alebo pomocné činnosti, ktoré sú priamo a prirodzene spojené s vyjadrením alebo činnosťou a sú žalované v konaní o strategickej žalobe proti verejnej účasti s cieľom potlačiť verejnú účasť. Takéto činnosti by sa mali priamo týkať konkrétneho aktu verejnej účasti alebo by sa mali zakladať na zmluvnom prepojení medzi skutočným cieľom strategickej žaloby proti verejnej účasti a osobou, ktorá poskytuje prípravnú, podpornú alebo pomocnú činnosť. Ak sa nároky nerobia proti novinárovi alebo obhajcovi ľudských práv, ale proti internetovej platforme, na ktorej uverejňujú svoju prácu, alebo proti spoločnosti, ktorá tlačí text, alebo proti obchodu, ktorý text predáva, môže ísť o účinný spôsob umlčievania verejnej účasti, keďže bez takýchto služieb nemožno myšlienky uverejniť, a teda nemožno ovplyvňovať verejnú diskusiu. Verejná účasť sa okrem toho môže vzťahovať na iné činnosti, ktorých cieľom je informovať alebo ovplyvniť verejnú mienku alebo podporiť iné konanie verejnosti vrátane činností súkromného alebo verejného subjektu vo vzťahu k otázke verejného záujmu, napr. organizácia výskumu, prieskumov, kampaní či akýchkoľvek iných kolektívnych činností alebo účasť na nich.
- (23) Záležitosti verejného záujmu by sa mali vymedziť ako zahŕňajúce záležitosti relevantné z hľadiska uplatňovania základných práv. Patria sem otázky, ako je napríklad rodová rovnosť, ochrana pred rodovo motivovaným násilím a nediskriminácia, ochrana právneho štátu, sloboda médií a pluralizmus. Mali by zahŕňať aj záležitosti týkajúce sa kvality, bezpečnosti alebo iných relevantných aspektov tovaru, výrobkov alebo služieb, ak sú takéto záležitosti relevantné z hľadiska verejného zdravia, bezpečnosti, životného prostredia, klímy alebo práva spotrebiteľa a pracovné práva. Čisto individuálny spor medzi spotrebiteľom a výrobcom alebo poskytovateľom služieb, ktorý sa týka tovaru, výrobku alebo služby, by mal do pojmu záležitosti verejného záujmu patriť len v prípade, že záležitosť zahŕňa prvok verejného záujmu, napr. sa týka výrobku alebo služby, ktorá nespĺňa environmentálne alebo bezpečnostné normy.
- (24) Činnosti fyzickej alebo právnickej osoby, ktorá je zároveň verejnou osobnosťou, by sa takisto mali považovať za záležitosti verejného záujmu, keďže verejnosť sa o ňu môže oprávnenne zaujímať. O oprávnenom záujme však nemožno hovoriť vtedy, keď jediným účelom vyjadrenia alebo činnosti týkajúcej sa takejto osoby je uspokojiť zvedavosť konkrétneho publika v súvislosti s podrobnosťami o súkromnom živote fyzickej osoby.
- (25) Príkladom záležitostí verejného záujmu môžu byť záležitosti, ktoré sú prejednávané zákonodarným, výkonným alebo súdnym orgánom, alebo akékoľvek iné úradné konania. Konkrétnymi príkladmi takýchto záležitostí by mohli byť právne predpisy v oblasti životného prostredia alebo bezpečnosti výrobkov, environmentálna licencia pre znečisťujúcu továreň alebo baňu, či súdne konania, ktorých právny význam presahuje konkrétnu vec, napríklad konania vo veci týkajúcej sa rovnosti, diskriminácie na pracovisku, trestných činov proti životnému prostrediu alebo prania špinavých peňazí.
- (26) Obvinenia z korupcie, podvodu, sprenevery, prania špinavých peňazí, vydierania, nátlaku, zo sexuálneho obťažovania a z rodovo motivovaného násillia alebo iných foriem zastrašovania a trestnej činnosti, vrátane finančnej trestnej činnosti a trestnej činnosti proti životnému prostrediu, spĺňajú kritériá záležitosti verejného záujmu. Ak je predmetné protiprávne konanie záležitosťou verejného záujmu, nemalo by byť relevantné, či sa podľa vnútroštátneho práva kvalifikuje ako trestný čin alebo správny delikt.
- (27) Za záležitosti verejného záujmu sa rovnako považujú aj činnosti zamerané na ochranu hodnôt zakotvených v článku 2 Zmluvy o EÚ, dodržiavanie zásady nezasahovania do demokratických procesov a na poskytovanie alebo uľahčovanie prístupu verejnosti k informáciám s cieľom bojovať proti dezinformáciám vrátane ochrany demokratických procesov pred neprimeraným zasahovaním.

- (28) Zneužívajúce súdne konania proti verejnej účasti zvyčajne zahŕňajú taktizovanie v súdnom konaní zo strany žalobcu, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi, ako je taktizovanie pri výbere jurisdikcie, uplatňovanie jedného alebo viacerých úplne alebo čiastočne neopodstatnených nárokov, uplatňovanie neprimeraných nárokov, používanie taktík smerujúcich k prieťahom v konaní alebo k zastaveniu konania v neskoršom štádiu konania, začatie viacerých konaní v podobných veciach, a v dôsledku toho spôsobenie neprimeraných nákladov žalovanému v konaní. Pri určovaní toho, či má súdne konanie zneužívajúcu povahu, by sa malo zohľadniť aj správanie žalobcu v minulosti, a najmä akákoľvek história právneho zastrašovania. Uvedené taktizovanie v súdnom konaní, ktoré sa často kombinuje s rôznymi formami zastrašovania, obťažovania alebo vyhrážania pred konaním alebo počas konania, žalobca využíva na iné účely než na získanie prístupu k spravodlivosti alebo skutočné uplatnenie práva a chce ním dosiahnuť zastrašujúci účinok na verejnú účasť v danej záležitosti.
- (29) Nároky uplatnené v zneužívajúcich súdnych konaniach proti verejnej účasti môžu byť úplne alebo čiastočne neopodstatnené. To znamená, že na to, aby sa konanie považovalo za zneužívajúce, nemusí byť uplatnený nárok nevyhnutne úplne neopodstatnený. Napríklad aj menšie porušenie práva na ochranu osobnosti, ktoré by mohlo viesť k uplatneniu mierneho nároku na náhradu škody podľa uplatniteľného práva, môže byť zneužívajúce, ak sa žiada o zjavne neprimeranú sumu alebo nápravu. Na druhej strane, ak si žalobca v súdnom konaní uplatňuje nárok, ktoré je opodstatnený, takéto súdne konanie by sa nemalo na účely tejto smernice považovať za zneužívajúce.
- (30) Ak má strategická žaloba proti verejnej účasti cezhraničný rozmer, zvyšuje sa zložitosť a zhoršujú sa problémy, ktorým čelia žalovaní, keďže musia riešiť konania v inej jurisdikcii, niekedy súčasne vo viacerých jurisdikciách, čo vedie k ďalším nákladom a dodatočnému zaťaženiu s ešte nepriaznivejšími dôsledkami. Vec by sa mala považovať za vec s cezhraničnými dôsledkami, ak obe strany nemajú bydlisko alebo sídlo v rovnakom členskom štáte ako súd konajúci vo veci a všetky ostatné skutočnosti relevantné pre danú situáciu sa nachádzajú v tomto členskom štáte. Je na súde, aby určil, ktoré skutočnosti sú relevantné pre danú situáciu v závislosti od konkrétnych okolností každého prípadu, pričom v prípade potreby zohľadní aj napríklad konkrétny úkon verejnej účasti alebo konkrétne skutočnosti naznačujúce možné zneužitie, najmä ak sa začne viacero konaní vo viac ako jednej jurisdikcii. Takéto určenie súdom by sa malo vykonať bez ohľadu na použité komunikačné prostriedky.
- (31) Žalovaní by mali mať možnosť požiadať o tieto procesné záruky: zloženie preddavku na trovy konania a prípadnej náhrady škody, bezodkladné zastavenie konania z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti nároku a nápravné opatrenia, priznanie náhrady trov konania a sankcie alebo iné vhodné rovnako účinné opatrenia. Takéto procesné záruky by sa mali uplatňovať v súlade s právom na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces, ako sa uvádza v článku 47 charty, pričom by sa malo ponechať na úvahe súdu, aby v jednotlivých prípadoch danú vec náležite posúdil, a tým rozhodol o bezodkladnom zastavení konania z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti nároku bez toho, aby sa obmedzil účinný prístup k spravodlivosti.
- (32) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby všetky procesné záruky stanovené v tejto smernici boli k dispozícii fyzickým alebo právnickým osobám, proti ktorým sa začalo súdne konanie z dôvodu ich zapojenia do verejnej účasti, a aby výkon týchto záruk nebol nenáležité náročný. Stanovenie alebo zachovanie špecifických pravidiel upravujúcich to, ako by mal súd alebo tribunál konajúci vo veci riešiť návrhy týkajúce sa procesných záruk, sa ponecháva na vnútroštátne právo. Členské štáty by napríklad mohli uplatňovať existujúce pravidlá občianskeho práva procesného týkajúce sa posudzovania dôkazov s cieľom posúdiť, či sú splnené podmienky na uplatnenie procesných záruk, alebo by v tejto súvislosti mohli stanoviť osobitné pravidlá.
- (33) S cieľom zaistiť zrýchlené rozhodovanie o návrhoch týkajúcich sa preddavku a návrhoch na bezodkladné zastavenie konania môžu členské štáty stanoviť lehoty na vykonanie výsluchu alebo na prijatie rozhodnutia zo strany súdu. Takisto môžu prijať systémy podobné postupom týkajúcim sa predbežných opatrení. S cieľom čo najrýchlejšie ukončiť konanie by členské štáty mali v súlade so svojím vnútroštátnym procesným právom vynaložiť úsilie na zabezpečenie toho, aby v prípade ak žalovaný požiadal o prostriedky nápravy podľa tejto smernice, sa rozhodnutie o takomto návrhu prijalo zrýchleným spôsobom, a to aj využitím už existujúcich postupov pre zrýchlené prejednanie konania podľa vnútroštátneho práva.
- (34) V niektorých zneužívajúcich súdnych konaniach proti verejnej účasti žalobcovia úmyselne vezmú späť alebo zmenia nárok či tvrdenia, aby zabránili súdu priznať náhradu trov konania úspešnej strane. Táto právna taktika by mohla v niektorých členských štátoch spôsobiť, že žalovaný nebude mať žiadnu šancu na náhradu trov konania. Preto ak sú takéto späťvzatia či zmeny ustanovené vo vnútroštátnom práve, nemali by bez toho, aby bolo dotknuté dispozičné právo strán konania ovplyvniť možnosť žalovaného žiadať o nápravné opatrenia proti zneužívajúcim súdnym konaniam proti verejnej účasti v súlade s vnútroštátnym právom. Tým by nemala byť dotknutá možnosť členských štátov stanoviť, že procesné záruky sa môžu prijať z úradnej moci.

- (35) V záujme zabezpečenia účinnejšej úrovne ochrany by združenia, organizácie, odborové organizácie a iné subjekty, ktoré majú v súlade s kritériami stanovenými vo vnútroštátnom práve oprávnený záujem na ochrane alebo podpore práv osôb zapojených do verejnej účasti, mali mať možnosť podporiť žalovaného s jeho súhlasom v súdnom konaní začatom v súvislosti s verejnou účasťou. Touto podporou by sa malo zabezpečiť, aby sa v takýchto konaniach mohli využiť osobitné odborné znalosti takýchto subjektov, ktoré prispievajú k posúdeniu súdu, či je prípad zneužívajúci alebo či je nárok zjavne neopodstatnený. Takáto podpora by mohla mať napríklad formu poskytovania informácií relevantných z hľadiska prípadu, intervencie v prospech žalovaného v súdnom konaní alebo akúkoľvek inú formu stanovenú vo vnútroštátnom práve. Podmienky, za ktorých by mimovládne organizácie mohli podporovať žalovaného, a procesné požiadavky na takúto podporu, ako napríklad prípadné lehoty, by mali byť upravené vo vnútroštátnom práve. Tým by nemali byť dotknuté existujúce práva na zastupovanie a intervenciu, ktoré zaručuje iné právo Únie alebo vnútroštátne právo. Členské štáty, ktoré nemajú kritéria pre oprávnený záujem, môžu akceptovať, že žalovaného môžu v súlade s touto smernicou podporovať subjekty všeobecne.
- (36) S cieľom poskytnúť žalovanému ďalšiu záruku by malo byť možné priznať mu preddavok na pokrytie odhadovaných trov konania, ktoré môžu zahŕňať trovy právneho zastúpenia, ktoré vznikli žalovanému, a – ak sa tak stanovuje vo vnútroštátnom práve – odhadovanej náhrady škody. Je však potrebné zabezpečiť rovnováhu medzi daným opatrením a právom žalobcu na prístup k spravodlivosti. Súd alebo tribunál konajúci vo veci samej by mal mať možnosť nariadiť, ak to považuje za vhodné, aby žalobca zložil preddavok, ak existujú skutočnosti, ktoré naznačujú, že súdne konanie je zneužívajúce, alebo ak existuje riziko nezaplatenia náhrady žalovanému či riziko vyplývajúce z majetkových pomerov strán, alebo ak sú iné takéto kritéria stanovené vo vnútroštátnom práve. Rozhodnutie o priznaní preddavku nepredstavuje rozhodnutie vo veci samej, ale slúži ako preventívne opatrenie, ktorým sa zaisťuje účinok konečného rozhodnutia, v ktorom sa konštatuje, že ide o zneužitie konania a ktorým sa pokryjú trovy konania, a, ak je tak stanovené vo vnútroštátnom práve, prípadná škoda spôsobená žalovanému, najmä ak existuje riziko nenapraviteľnej ujmy. Rozhodnutie o tom, či by zloženie preddavku mal nariadiť súd na vlastný podnet, alebo by sa malo nariadiť na žiadosť žalovaného, by malo byť ponechané na členských štátoch. Ak sa tak stanovuje vo vnútroštátnom práve, malo by byť možné poskytnúť preddavok v ktoromkoľvek štádiu súdneho konania.
- (37) Rozhodnutie o bezodkladnom zastavení konania by malo byť rozhodnutím vo veci samej po primeranom preskúmaní. Členské štáty by mali prijať nové pravidlá alebo uplatňovať existujúce pravidlá podľa vnútroštátneho práva, aby súd alebo tribunál mohol rozhodnúť o zastavení konania z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti nárokov hneď, ako dostane potrebné informácie na odôvodnenie rozhodnutia. K takémuto zamietnutiu by malo dôjsť v čo najskoršom štádiu konania, ale tento moment by mohol v súlade s vnútroštátnym právom nastať kedykoľvek počas konania v závislosti od toho, kedy súd alebo tribunál dostane takéto informácie. Možnosť bezodkladného zastavenia konania nebráni uplatneniu vnútroštátnych pravidiel, ktoré vnútroštátnym súdom alebo tribunálom umožňujú posúdiť prípustnosť žaloby ešte pred začatím konania.
- (38) Ak žalovaný podal návrh na zastavenie konania z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti nároku, súd alebo tribunál by mal o tomto návrhu konať zrýchleným spôsobom v súlade s vnútroštátnym právom s cieľom urýchliť posúdenie toho, či je nárok zjavne neopodstatnený s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prípadu.
- (39) V súlade so všeobecnými zásadami civilného súdneho konania žalobca, ktorý uplatnil nárok voči fyzickej alebo právnickej osobe zapojenej do verejnej účasti, znáša dôkazné bremeno, že tento nárok je opodstatnený. Ak žalovaný požiadal o bezodkladné zastavenie a žalobca chce takémuto bezodkladnému zastaveniu predísť, mal by svoj nárok odôvodniť aspoň v takom rozsahu, aby to súdu umožnilo dospieť k záveru, že nárok nie je zjavne neopodstatnený.
- (40) Proti rozhodnutiu, ktorým sa vyhovel návrhu na bezodkladné zastavenie konania, by malo byť možné sa odvolať. Proti rozhodnutiu, ktorým sa nevyhovel návrhu na bezodkladné zastavenie konania, by tiež mohlo byť možné odvolať sa v súlade s vnútroštátnym právom.
- (41) Ak súd konštatuje, že ide o zneužívajúce súdne konanie, trovy by mali zahŕňať všetky druhy výdavkov konania, ktoré môžu byť priznané podľa vnútroštátneho práva vrátane trov právneho zastúpenia, ktoré vznikli žalovanému, v celej výške, ak nie sú neprimerané. Ak vnútroštátne právo nestanovuje priznanie náhrady trov právneho zastúpenia v celej výške presahujúcej sumy stanovené v tabuľkách zákonných poplatkov, členské štáty by mali zabezpečiť, aby navrhovateľ znášal takéto náklady – ak nie sú neprimerané – v celej výške inými spôsobmi dostupnými podľa vnútroštátneho práva. Náhrada trov právneho zastúpenia by sa však nemala priznať v celej výške, ak sú takéto trovy neprimerané, napríklad ak boli dohodnuté neprimerané poplatky. Súd by mal vydať rozhodnutie o trovách konania v súlade s vnútroštátnym právom.

- (42) Hlavným cieľom toho, že súdom alebo tribunálom sa poskytuje možnosť ukladať sankcie alebo iné vhodné rovnako účinné opatrenia, je odradiť potenciálnych žalobcov od iniciovania zneužívajúcich súdnych konaní proti verejnej účasti. Iné vhodné opatrenia vrátane vyplatenia náhrady škody alebo uverejnenia súdneho rozhodnutia, ak sa tak stanovuje vo vnútroštátnom práve, by mali byť rovnako účinné ako sankcie. Ak súd konštatuje, že ide o zneužívajúce súdne konanie, takéto sankcie alebo iné vhodné rovnako účinné opatrenia by sa mali stanovovať na individuálnom základe, mali by byť primerané vzhľadom na povahu a skutočnosti, ktoré nasvedčujú zistenému zneužívaniu, a mali by zohľadňovať potenciál škodlivého alebo zastrášujúceho účinku uvedených konaní na verejnú účasť alebo majetkové pomery žalobcu, ktorý využil nerovnováhu moci. O spôsobe zaplataenia akýchkoľvek peňažných súm by mali rozhodovať členské štáty.
- (43) V cezhraničnom kontexte je tiež dôležité rozoznať hrozbu strategických žalôb proti verejnej účasti v tretích krajinách, ktoré sú zacielené na novinárov, obhajcov ľudských práv a ďalšie osoby zapojené do verejnej účasti s bydliskom v Únii. Súčasťou strategických žalôb proti verejnej účasti v tretích krajinách môžu byť neprimerané škody priznané proti osobám zapojeným do verejnej účasti. Súdne konania v tretích krajinách sú pre osoby, na ktoré sú strategické žaloby proti verejnej účasti zacielené, zložitejšie a nákladnejšie. S cieľom chrániť demokraciu a právo na slobodu prejavu a na informácie v Únii a zabrániť tomu, aby sa ochranné opatrenia stanovené touto smernicou narušili použitím súdnych konaní v iných jurisdikciách, je dôležité poskytovať ochranu aj proti zjavne neopodstatneným nárokom a zneužívajúcim súdnym konaniam proti verejnej účasti v tretích krajinách. Ja na členských štátoch, aby sa rozhodli, či odmietnu uznanie a výkon rozsudku z tretej krajiny ako zjavne v rozpore s verejným poriadkom („*ordre public*“) alebo na základe samostatného dôvodu zamietnutia.
- (44) Touto smernicou sa vytvára nové kritérium pre určenie právomoci s cieľom zaistiť, aby osoby, na ktoré sú strategické žaloby proti verejnej účasti zacielené a ktoré majú bydlisko alebo sídlo v Únii, mali k dispozícii účinný prostriedok nápravy v Únii proti zneužívajúcim súdnym konaniam proti verejnej účasti začatým na súde alebo tribunáli tretej krajiny na podnet žalobcu, ktorého bydlisko alebo sídlo je mimo Únie. Mala by sa uplatňovať bez ohľadu na to, či bolo rozhodnutie vydané alebo či je rozhodnutie konečné, keďže osobám, na ktoré sú strategické žaloby proti verejnej účasti zacielené, môže vzniknúť škoda alebo náklady od začiatku súdneho konania, v ktorom sa nemusí vydať žiadne rozhodnutie, ako napríklad v prípade späťvzatia podania. Členské štáty by však mali mať možnosť sa rozhodnúť obmedziť v súlade s vnútroštátnym právom výkon tejto právomoci, kým konanie ešte prebieha v tretej krajine, napríklad ustanovením prerušenia konania v členskom štáte. Toto osobitné kritérium pre určenie právomoci umožňuje osobám, na ktoré sú strategické žaloby proti verejnej účasti zacielené a ktoré majú bydlisko alebo sídlo v Únii, aby si na súdoch alebo tribunáloch v krajine ich bydliska nárokovali náhradu škody a nákladov, ktoré im vznikli alebo ktorých vznik možno odôvodnene očakávať v súvislosti s konaním na súde alebo tribunáli tretej krajiny. Cieľom tohto osobitného kritéria pre určenie právomoci je pôsobiť ako odrádzajúci prostriedok proti strategickým žalobám proti verejnej účasti podaným v tretích krajinách proti osobám s bydliskom alebo sídlom v Únii a rozhodnutie v takomto konaní možno uplatniť napríklad vtedy, keď má žalobca s bydliskom alebo sídlom mimo Únie majetok v Únii. Ustanovenie tejto smernice týkajúce sa tohto osobitného kritéria právomoci by sa nemalo zaoberať rozhodným právom ani hmotným právom týkajúcim sa náhrady škody ako takej.
- (45) V súlade s článkom 351 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len „ZFEÚ“) by touto smernicou by nemalo byť dotknuté uplatňovanie dvojstranných a mnohostranných dohovorov a dohôd medzi tretím štátom a Úniou alebo členským štátom uzavretých pred dátumom nadobudnutia účinnosti tejto smernice vrátane Lugánskeho dohovoru z roku 2007.
- (46) Členské štáty by mali sprístupniť informácie o dostupných procesných zárukách, prostriedkoch nápravy a existujúcich podporných opatreniach na jednom mieste, na tzv. jednotnom kontaktnom mieste, s cieľom poskytnúť osobám, na ktoré sú zacielené strategické žaloby proti verejnej účasti, jednoduchý a bezplatný prístup k špecializovaným informáciám, aby im pomohli nájsť všetky relevantné informácie. V prípade strategických žalôb proti verejnej účasti je typické, že osoby, na ktoré sú zacielené, trpia závažnými finančnými dôsledkami a psychologickou ujmu a poškodením dobrého mena. Spôsobenie takejto ujmy je jedným z cieľov žalobcov v konaniach o strategickú žalobu proti verejnej účasti, keď začnú zneužívajúce súdne konanie proti verejnej účasti. Informácie poskytované prostredníctvom jednotného kontaktného miesta by preto mali zahŕňať existujúce podporné mechanizmy, napríklad informácie o príslušných organizáciách a združeniach, ktoré poskytujú právnu alebo finančnú pomoc a psychologickú podporu osobám, na ktoré sú strategické žaloby proti verejnej účasti zacielené. V tejto smernici sa nevymedzuje forma jednotného kontaktného miesta.
- (47) Cieľom uverejňovania príslušných súdnych rozhodnutí je zvýšiť informovanosť o strategických žalobách proti verejnej účasti a poskytnúť súdom, odborníkom pracujúcim v oblasti práva a širokej verejnosti zdroj informácií o strategických žalobách proti verejnej účasti. Takéto uverejnenie by malo byť v súlade s právom Únie a vnútroštátnym právom o ochrane osobných údajov a mohlo by sa zabezpečiť prostredníctvom vhodných kanálov, ako sú existujúce justičné databázy alebo portál elektronickej justície. S cieľom obmedziť administratívne zaťaženie by sa od členských štátov malo vyžadovať, aby uverejňovali aspoň rozsudky vnútroštátnych odvolacích súdov alebo súdov najvyššej inštancie.

- (48) Druh údajov, ktoré majú členské štáty zbierať podľa tejto smernice, ak sú k dispozícii, sa zameriava na obmedzený počet kľúčových prvkov, ako je počet zneužívajúcich súdnych konaní proti verejnej účasti klasifikovaných podľa druhov žalovaných a žalobcov a druhy nárokov, ktoré sa používajú na začatie takýchto súdnych konaní. Takéto údaje sú potrebné na monitorovanie existencie a rastu počtu strategických žalôb proti verejnej účasti v Únii, čím sa orgánom a iným príslušným zainteresovaným stranám poskytnú informácie umožňujúce kvantifikovať a lepšie pochopiť strategické žaloby proti verejnej účasti a pomôže sa im poskytovať potrebnú podporu osobám, na ktoré sú strategické žaloby proti verejnej účasti zacielené. Dostupnosť údajov by uľahčila digitalizácia justície.
- (49) Odporúčanie Komisie (EÚ) 2022/758 ⁽⁵⁾ je určené členským štátom a poskytuje komplexný súbor opatrení vrátane odbornej prípravy, zvyšovania informovanosti, podpory osobám, na ktoré sú zacielené zneužívajúce súdne konania proti verejnej účasti, zberu, a vykazovania a monitorovania údajov o súdnych konaniach proti verejnej účasti. Keď Komisia vypracuje správu o uplatňovaní tejto smernice, v ktorej zohľadní aj vnútroštátny kontext každého členského štátu vrátane vykonávania odporúčania (EÚ) 2022/758, mala by vypracovať samostatné zhrnutie správy v ľahko prístupnom formáte obsahujúce kľúčové informácie o používaní záruk stanovených v tejto smernici v členských štátoch. Komisia by mala uverejniť správu aj zhrnutie vhodnými kanálmi vrátane európskeho portálu elektronickej justície.
- (50) Táto smernica by nemala mať vplyv na ochranu, ktorú priznávajú iné akty práva Únie a vnútroštátneho práva, v ktorých sa stanovujú priaznivejšie pravidlá pre fyzické a právnické osoby zapojené do verejnej účasti. Predovšetkým, nie je cieľom tejto smernice zúžiť ani obmedziť práva, ako napríklad právo na slobodu prejavu a na informácie, ani nie je jej cieľom akýmkoľvek spôsobom oslabiť ochranu poskytovanú na základe smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1937 ⁽⁶⁾, ako je transponovaná do vnútroštátneho práva. Pokiaľ ide o situácie patriace do rozsahu pôsobnosti tejto smernice a smernice (EÚ) 2019/1937, mala by sa uplatňovať ochrana, ktorú ponúkajú oba akty.
- (51) Vo veciach strategických žalôb proti verejnej účasti môžu byť relevantné pravidlá o určení právomoci a rozhodného práva vo veciach stanovených v nariadeniach (EÚ) č. 1215/2012 a (ES) č. 864/2007. Pri akomkoľvek budúcom preskúmaní uvedených nariadení je preto dôležité posúdiť aj osobitné aspekty pravidiel určení právomoci a rozhodného práva týkajúce sa strategických žalôb proti verejnej účasti.
- (52) Táto smernica je v súlade so základnými právami, chartou a všeobecnými zásadami práva Únie. Táto smernica by sa preto mala vykladať a vykonávať v súlade s uvedenými základnými právami vrátane práva na slobodu prejavu a na informácie, ako aj práva na účinný prostriedok nápravy, na spravodlivý proces a na prístup k spravodlivosti. Pri vykonávaní tejto smernice by všetky zúčastnené orgány verejnej moci mali v situáciách, keď dôjde ku konfliktu medzi príslušnými základnými právami, v súlade so zásadou proporcionality dospieť k spravodlivej rovnováhe medzi dotknutými právami.
- (53) V súlade s článkami 1 a 2 Protokolu č. 22 o postavení Dánska, ktorý je pripojený k Zmluve o EÚ a ZFEÚ, sa Dánsko nezúčastňuje na prijatí tejto smernice, nie je ňou viazané ani nepodlieha jej uplatňovaniu.
- (54) V súlade s článkom 3 Protokolu č. 21 o postavení Spojeného kráľovstva a Írska s ohľadom na priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, ktorý je pripojený k Zmluve o EÚ a ZFEÚ, Írsko listom zo 6. júla 2022 oznámilo želanie zúčastniť sa na prijatí a uplatňovaní tejto smernice.
- (55) Keďže ciele tejto smernice nie je možné uspokojivo dosiahnuť na úrovni členských štátov z dôvodu rozdielov medzi ich vnútroštátnym procesnoprávnym predpismi, ale z dôvodu, že sa touto smernicou stanovujú spoločné minimálne normy pre vnútroštátne procesné záruky v cezhraničných veciach občianskej a obchodnej povahy, ich možno lepšie dosiahnuť na úrovni Únie, môže Únia prijať opatrenia v súlade so zásadou subsidiarity podľa článku 5 Zmluvy o EÚ. V súlade so zásadou proporcionality podľa uvedeného článku táto smernica neprekračuje rámec nevyhnutný na dosiahnutie týchto cieľov,

⁽⁵⁾ Odporúčanie Komisie (EÚ) 2022/758 z 27. apríla 2022 týkajúce sa ochrany novinárov a obhajcov ľudských práv pred zjavne neopodstatnenými a zneužívajúcimi súdnymi konaniami proti verejnej účasti („strategickými žalobami proti verejnej účasti“) (Ú. v. EÚ L 138, 17.5.2022, s. 30).

⁽⁶⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1937 z 23. októbra 2019 o ochrane osôb, ktoré nahlasujú porušenia práva Únie (Ú. v. EÚ L 305, 26.11.2019, s. 17).

PRIJALI TÚTO SMERNICU:

KAPITOLA I

Všeobecné ustanovenia

Článok 1

Predmet úpravy

Táto smernica poskytuje ochranné opatrenia proti zjavne neopodstatneným nárokom alebo zneužívajúcim súdnym konaniam v občianskoprávných veciach s cezhraničnými dôsledkami, ktoré sú začaté proti fyzickým a právnickým osobám, z dôvodu ich zapojenia do verejnej účasti.

Článok 2

Rozsah pôsobnosti

Táto smernica sa uplatňuje na všetky veci občianskoprávnej alebo obchodnej povahy s cezhraničnými dôsledkami, ktoré sú predmetom občianskeho súdneho konania, vrátane konaní o neodkladných a zabezpečovacích opatreniach a vzájomných žalôb, bez ohľadu na povahu súdu alebo tribunálu. Nevzťahuje sa najmä na daňové, colné alebo správne veci ani na zodpovednosť štátu za konanie alebo nečinnosť pri výkone štátnej moci (*acta iure imperii*). Táto smernica sa nevzťahuje na trestné veci alebo rozhodcovské konanie a nie je ňou dotknuté trestné právo procesné.

Článok 3

Minimálne požiadavky

1. Členské štáty môžu prijať alebo zachovať ustanovenia, ktoré sú priaznivejšie z hľadiska ochrany osôb zapojených do verejnej účasti pred zjavne neopodstatnenými nárokmi alebo zneužívajúcimi súdnymi konaniami proti verejnej účasti v občianskoprávných veciach, vrátane vnútroštátnych ustanovení, ktorými sa zavádzajú účinnejšie procesné záruky týkajúce sa práva na slobodu prejavu a na informácie.
2. Vykonávanie tejto smernice nesmie byť za žiadnych okolností dôvodom na zníženie úrovne záruk, ktorú už členské štáty priznávajú vo veciach, na ktoré sa vzťahuje táto smernica.

Článok 4

Vymedzenie pojmov

Na účely tejto smernice sa uplatňuje toto vymedzenie pojmov:

1. „verejná účasť“ je prednesenie akéhokoľvek vyjadrenia alebo vykonanie akejkoľvek činnosti fyzickou alebo právnickou osobou pri uplatňovaní práva na slobodu prejavu a na informácie, slobody umenia a vedeckého bádania alebo slobody zhromažďovania a združovania, a akéhokoľvek prípravné, podporné alebo pomocné činnosti, ktoré sú s nimi priamo spojené, a ktoré súvisia so záležitosťou verejného záujmu;
2. „záležitosť verejného záujmu“ je akákoľvek záležitosť, ktorá ovplyvňuje verejnosť do takej miery, že sa o ňu môže oprávnené začať zaujímať, a to v takých oblastiach ako:
 - a) základné práva, verejné zdravie, bezpečnosť, životné prostredie alebo klíma;
 - b) činnosti fyzickej alebo právnickej osoby, ktorá je verejne činnou osobou vo verejnom alebo súkromnom sektore;
 - c) záležitosti posudzované zákonodarným, výkonným či súdnym orgánom, alebo akéhokoľvek iné úradné konania;
 - d) obvinenia z korupcie, podvodu alebo akéhokoľvek iného trestného činu alebo správneho deliktu v súvislosti s takýmito záležitosťami;

- e) činnosti zamerané na ochranu hodnôt zakotvených v článku 2 Zmluvy o Európskej únii vrátane ochrany demokratických procesov pred neprimeraným zasahovaním, najmä boj proti dezinformáciám;
3. „zneužívajúce súdne konanie proti verejnej účasti“ je súdne konanie, ktoré sa v skutočnosti nezačína s cieľom uplatniť alebo vykonať právo, ale ktorého hlavným zámerom je zabrániť verejnej účasti alebo ju obmedziť či sankcionovať a v ktorom sa často využíva nerovnováha moci medzi stranami a uplatňujú neopodstatnené nároky. Ukazovateľmi takéhoto zámeru môžu byť napríklad:
- a) neprimeraná, nadmerná alebo zveličená povaha nároku alebo jeho časti vrátane neprimeranej hodnoty sporu;
- b) existencia viacerých konaní iniciovaných žalobcom alebo pridruženými stranami v súvislosti s podobnými záležitosťami;
- c) zastrašovanie, obťažovanie alebo vyhrážanie sa zo strany žalobcu alebo zástupcov žalobcu pred konaním alebo po počas neho, ako aj podobné správanie žalobcu v podobných alebo súbežných veciach;
- d) použitie procesných taktík v zlej viere, ako je spôsobovanie prieťahov v konaní, podvodné alebo zneužívajúce taktizovanie pri výbere jurisdikcie alebo ukončenie konaní v neskoršom štádiu konania v zlej viere.

Článok 5

Veci s cezhraničnými dôsledkami

1. Na účely tejto smernice sa vec považuje za vec s cezhraničnými dôsledkami, ak nemajú obe strany bydlisko alebo sídlo v rovnakom členskom štáte ako súd konajúci vo veci a všetky ostatné skutočnosti relevantné pre danú situáciu sa nachádzajú v danom členskom štáte.
2. Miesto bydliska či sídla sa určí v súlade s nariadením (EÚ) č. 1215/2012.

KAPITOLA II

Spoločné pravidlá týkajúce sa procesných záruk

Článok 6

Návrhy týkajúce sa procesných záruk

1. Členské štáty zabezpečia, aby fyzické alebo právnické osoby, proti ktorým bolo začaté súdne konanie z dôvodu ich zapojenia do verejnej účasti, mohli v súlade s vnútroštátnym právom požiadať o:
- a) preddavok stanovený v článku 10;
- b) bezodkladné zastavenie konania z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti nároku, ako sa stanovuje v kapitole III;
- c) nápravné opatrenia proti zneužívajúcemu súdnemu konaniu proti verejnej účasti stanovené v kapitole IV.
2. Členské štáty môžu stanoviť, aby súd alebo tribunál konajúci v danej veci mohol z úradnej moci prijať opatrenia týkajúce sa procesných záruk stanovené v kapitolách III a IV.

Článok 7

Zrýchlené vybavovanie návrhov týkajúcich sa procesných záruk

1. Členské štáty zabezpečia, aby sa o návrhoch podľa článku 6 ods. 1 písm. a) a b) konalo zrýchleným spôsobom v súlade s vnútroštátnym právom pri zohľadnení okolností danej veci, práva na účinný prostriedok nápravy a práva na spravodlivý proces.

2. Členské štáty zabezpečia, aby sa – pokiaľ je to možné – mohlo zrýchleným spôsobom konať aj o návrhoch podľa článku 6 ods. 1 písm. c), a to v súlade s vnútroštátnym právom a pri zohľadnení okolností danej veci, práva na účinný prostriedok nápravy a práva na spravodlivý proces.

Článok 8

Následná zmena nároku alebo tvrdení

Členské štáty zabezpečia, aby v súdnych konaniach začatých proti fyzickým alebo právnickým osobám z dôvodu ich zapojenia do verejnej účasti žiadne následné zmeny nárokov alebo tvrdení zo strany žalobcu vrátane späťvzatia nárokov neovplyvnili možnosť žalovaného požiadať v súlade s vnútroštátnym právom o nápravné opatrenia stanovené v kapitole IV.

Prvým odsekom nie je dotknutý článok 6 ods. 2

Článok 9

Podpora žalovaného v súdnom konaní

Členské štáty zabezpečia, aby súd alebo tribunál konajúci vo veci začatej proti fyzickým alebo právnickým osobám z dôvodu ich zapojenia do verejnej účasti mohol súhlasiť s tým, aby združenia, organizácie, odborové organizácie a iné subjekty, ktoré v súlade s kritériami stanovenými v ich vnútroštátnom práve majú oprávnený záujem na ochrane alebo podpore práv osôb zapojených do verejnej účasti, mohli v súlade s vnútroštátnym právom v tomto súdnom konaní podporovať žalovaného so súhlasom žalovaného alebo poskytovať informácie.

Článok 10

Preddavok

Členské štáty zabezpečia, aby v súdnych konaniach začatých proti fyzickým alebo právnickým osobám z dôvodu ich zapojenia do verejnej účasti mohol súd alebo tribunál konajúci v danej veci bez toho, aby bolo dotknuté právo na prístup k spravodlivosti, požadovať od žalobcu zloženie preddavku na odhadované trovy konania, ktoré môžu zahŕňať trovy právneho zastúpenia, ktoré vzniknú žalovanému, a – ak sa tak ustanovuje vo vnútroštátnom práve – náhradu škody.

KAPITOLA III

Bezodkladné zastavenie konania z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti nároku

Článok 11

Bezodkladné zastavenie konania

Členské štáty zabezpečia, aby súdy a tribunály mohli, v súlade s vnútroštátnym právom, po náležitom preskúmaní zastaviť konanie z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti nároku proti verejnej účasti v čo najskoršom štádiu konania.

Článok 12

Dôkazné bremeno a odôvodnenie nároku

1. Dôkazné bremeno opodstatnenosti nároku znáša žalobca.
2. Členské štáty zabezpečia, aby v prípade, že žalovaný podal návrh na bezodkladné zastavenie konania, mal žalobca povinnosť odôvodniť nárok, tak aby bol súd schopný posúdiť, či nie je zjavne neopodstatnený.

Článok 13

Odvolaie

Členské štáty zabezpečia, aby sa proti rozhodnutiu, ktorým sa vyhovel návrhu na bezodkladné zastavenie konania na základe článku 11, bolo možné odvolať.

KAPITOLA IV

Nápravné opatrenia proti zneužívajúcemu súdnemu konaniu proti verejnej účasti

Článok 14

Priznanie náhrady trov konania

1. Členské štáty zabezpečia, aby bolo možné žalobcovi, ktorý začal zneužívajúce súdne konanie proti verejnej účasti, nariadiť, aby znášal všetky druhy trov konania, ktoré môžu byť priznané podľa vnútroštátneho práva, ktoré vznikli žalovanému, vrátane trov právneho zastúpenia v celej výške, ak nie sú neprimerané.
2. Ak sa vo vnútroštátnom práve nezaručuje priznanie plnej výšky trov právneho zastúpenia nad rámec výšky trov stanovenej v zákonných tabuľkách poplatkov, členské štáty zabezpečia, aby tieto trovy boli v celej výške pokryté, pokiaľ nie sú neprimerané, inými spôsobmi dostupnými podľa vnútroštátneho práva.

Článok 15

Sankcie alebo iné rovnako účinné vhodné opatrenia

Členské štáty zabezpečia, aby súdy alebo tribunály konajúce v rámci zneužívajúceho súdného konania proti verejnej účasti mohli uložiť strane, ktorá uvedené konanie iniciovala, účinné, primerané a odrádzajúce sankcie alebo iné rovnako účinné vhodné opatrenia vrátane vyplatenia náhrady škody alebo uverejnenia súdného rozhodnutia, ak sa tak stanovuje vo vnútroštátnom práve.

KAPITOLA V

Ochrana proti rozsudkom z tretích krajín

Článok 16

Dôvody na zamietnutie uznania a výkonu rozsudku z tretej krajiny

Členské štáty zabezpečia, aby sa uznanie a vykonanie rozsudku z tretej krajiny v súdnom konaní proti verejnej účasti fyzickej alebo právnickej osoby s bydliskom alebo sídlom v členskom štáte zamietlo, ak by sa takéto konanie považovalo za zjavne neopodstatnené alebo zneužívajúce podľa práva členského štátu, v ktorom sa takéto uznanie alebo vykonanie požaduje.

Článok 17

Právomoc v prípade opatrení súvisiacich s konaniami v tretích krajinách.

1. Členské štáty zabezpečia, aby v prípade, že žalobca s bydliskom alebo sídlom mimo Únie začal zneužívajúce súdne konanie proti verejnej účasti na súde alebo tribunáli tretej krajiny proti fyzickej alebo právnickej osobe s bydliskom alebo sídlom v členskom štáte, mohla uvedená osoba požadovať na súdoch alebo tribunáloch v mieste svojho bydliska alebo sídla náhradu škody a nákladov, ktoré jej vznikli v súvislosti s konaním na súde alebo tribunáli tretej krajiny.
2. Členské štáty môžu obmedziť výkon právomoci podľa odseku 1, kým konanie v tretej krajine stále prebieha.

KAPITOLA VI

Záverečné ustanovenia

Článok 18

Vzťah k dvojstranným a mnohostranným dohovorom a dohodám

Táto smernica nemá vplyv na uplatňovanie dvojstranných a mnohostranných dohovorov a dohôd medzi tretím štátom a Úniou alebo členským štátom uzavretých pred 6. májom 2024.

Článok 19

Informácie a transparentnosť

1. Členské štáty zabezpečia, aby fyzické alebo právnické osoby zapojené do verejnej účasti uvedené v článku 6 mali podľa potreby prístup k informáciám o dostupných procesných zárukách a prostriedkoch nápravy a existujúcich podporných opatreniach, ako je napríklad právna pomoc a finančná a psychologická podpora, ak sú k dispozícii.

Informácie uvedené v prvom pododseku zahŕňajú všetky dostupné informácie o kampaniach na zvyšovanie informovanosti, v prípade potreby v spolupráci s príslušnými organizáciami občianskej spoločnosti a inými zainteresovanými stranami.

Takéto informácie sa poskytujú na jednom mieste v ľahko prístupnom formáte prostredníctvom vhodného kanála, ako je napríklad informačné centrum, existujúce kontaktné miesto alebo elektronická brána vrátane európskeho portálu elektronickej justície.

2. Členské štáty zabezpečia, aby sa právna pomoc v cezhraničných občianskych súdnych konaniach poskytovala v súlade so smernicou Rady 2003/8/ES ⁽⁷⁾.

3. Členské štáty uverejnia v ľahko prístupnom a elektronickom formáte všetky konečné rozhodnutia, ktoré vydali ich vnútroštátne odvolacie súdy alebo súdy najvyššej inštancie v súvislosti s konaniami, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti tejto smernice. Uverejnenie sa vykoná v súlade s vnútroštátnym právom.

Článok 20

Zber údajov

Členské štáty každoročne predkladajú Komisii údaje o návrhoch a rozhodnutiach uvedených v kapitolách II, III, IV a V, ak sú dostupné, a to pokiaľ možno v súhrnnej forme, pričom tieto údaje sa týkajú:

- a) počtu zneužívajúcich súdnych konaní proti verejnej účasti, ktoré sa začali v príslušnom roku;
- b) počtu súdnych konaní rozdelených podľa druhu žalovaného a žalobcu;
- c) druhu nároku predloženého na základe tejto smernice.

Článok 21

Preskúmanie

Do 7. mája 2030 poskytnú členské štáty Komisii dostupné údaje týkajúce sa uplatňovania tejto smernice, najmä dostupné údaje o tom, ako osoby, na ktoré sú zacielené súdne konania proti verejnej účasti, použili ochranné opatrenia stanovené v tejto smernici. Na základe poskytnutých informácií Komisia do 7. mája 2031 a potom každých päť rokov predloží Európskemu parlamentu a Rade správu o uplatňovaní tejto smernice. Uvedená správa bude obsahovať posúdenie vývoja zneužívajúcich súdnych konaní proti verejnej účasti a vplyvu tejto smernice v členských štátoch a zohľadní aj vnútroštátny kontext každého členského štátu vrátane vykonávania odporúčania (EÚ) 2022/758. Ak to bude potrebné, k uvedenej správe sa priložia návrhy na zmenu tejto smernice. Správa Komisie sa zverejní.

Článok 22

Transpozícia

1. Členské štáty uvedú do účinnosti zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu s touto smernicou do 7. mája 2026. Komisii bezodkladne oznámia znenie týchto ustanovení.

Členské štáty uvedú priamo v prijatých opatreniach alebo pri ich úradnom uverejnení odkaz na túto smernicu. Podrobnosti o odkaze upravia členské štáty.

2. Členské štáty oznámia Komisii znenie hlavných opatrení vnútroštátneho práva, ktoré prijímú v oblasti pôsobnosti tejto smernice.

⁽⁷⁾ Smernica Rady 2003/8/ES z 27. januára 2003 o zlepšení prístupu k spravodlivosti pri cezhraničných sporoch ustanovením minimálnych spoločných pravidiel týkajúcich sa právnej pomoci pri takýchto sporoch (Ú. v. ES L 26, 31.1.2003, s. 41).

*Článok 23***Nadobudnutie účinnosti**

Táto smernica nadobúda účinnosť dvadsiatym dňom po jej uverejnení v *Úradnom vestníku Európskej únie*.

*Článok 24***Adresáti**

Táto smernica je určená členským štátom.

V Bruseli 11. apríla 2024

Za Európsky parlament

predsedníčka

R. METSOLA

Za Radu

predsedníčka

H. LAHBIB